

№ 8. Ціна 30 сот.

Іван де-ля Фонтен.

Байки.

На руську мову свобідно переклав
Любомір Селянський.
З чотирма образками.

Галицька Накладня
Якова Оренштайна в Коломиї.

Томик карт. коштує 50 сот.

Мельник, його син і осел.

БАЙКИ.

ІВАН ДЕ-ЛЯ ФОНТЕН.

Байку

БАЙКИ.

На руську мову свобідно переклав

ЛЮБОМІР СЕЛЯНСЬКИЙ.

Байку.

З чотирма образками.

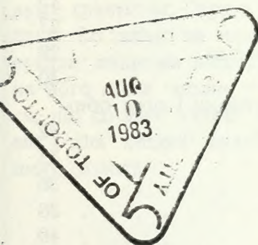
Галицька накладня
Якова Оренштайна в Коломиї.

З друкарні А. В. Кисїлевського і Ски в Коломиї.

Стор.

Спис байок.

свій сховок а з золота ані сліду. Взяв отже плакати, ломить руки, рве волосє, йойкає і клене. Коли сю розпуку скупаря побачив якийсь прохожий, питає його, що єму таке стало ся.

— Ох, вкрали мені мій скарб, моє щастє! — відповідає нещасливий скупар.

— Ваш скарб? А де-ж він був?

— Ось тут, під сим каменем!

— А чому-ж тут? Чи ми жиємо в часах татарських нападів та грабежів? Чи-ж не ліпше було зложити свої гроші в скрини, поставити її в своїй комнаті і брати з неї гроші, кілько і коли вам було треба?

— Що?! Брати гроші? Пускати їх в сьвіт? — мої любі, мої солодкі дукати?! Марнотравити їх? Сього я ніколи не робив і не зробив би!

— Ну, коли так, то не маєте чого так дуже гризти ся. Страта ваша не так знов велика. Бо коли ви вашого скарбу ніколи не рухали, лише на него дивили ся, то положіть на його місце камінь і нехай вам тоді здає ся, що се ваш скарб. Пожиток з него для вас і для людий буде той сам, що і з вашого золота.

— Ну, тепер бачиш, хто зняв бурку з козака? — спитав Феб Борея. — І гляди! Чого ти не зміг доконати злостию і насильством, се вчинив я лагідностию та без крику.

30. Окрадений скупар.

Один скупар був страшенно захланний на гроші. Він жалував собі навіть найконечнійших річий до житя, щоби лише зложити велику суму. Собі від губи відоймав, морив ся голодом, ходив в старих лахах, щоби призбирати як найбільше золота. Однакож не він мав золото, але золото мало його. Він був невільником золота.

Гроші свої він закопав в земли, а разом з ними і своє серце. Він нікого і нічого не любив, лише гроші, хотяй не мав з них найменшого пожитку. Одинокою його приємностию в житю було думати все про свій скарб і бігати крадькома до сего місця, де його закопав. Там добував з землї свої улюбені дукати, переглядав їх, перечислював і любував ся їх видом.

Але одного разу підглянув скупаря якийсь робітник та забрав йому цїлий скарб. На другу днину прибігає скупар, відкриває

— Ну, заложім ся! — зареготав ся дужий Борей.

— Добре, а о що — питає бог сонця.

— О сто чарок нектару,*) — відповідає божок вітрів.

— Гаразд! най буде! — каже Феб, — пробуй ти перший. Зачинай! А я сховаю ся за хмару.

І Борей взяв ся сейчас до роботи. Свище, гуде, реве, аж стогне рве листє з дерев, мете порох по дорозї. Таку зняв куряву, аж небо потемнїло... Козак бачить, що не жарти, взяв бурку на рукави, ще й оперезав ся. Тодї Борей ще гірше розсердив ся. Рве, шарпає, термосить скажено полами і комнїром бурки, кусав би, коби мав зуби, але таки негоден зірвати бурки з плечий. Вкінци втомив ся, заревів ще раз зі злости і втих. Бачить, що програв заклад.

А Феб знов усьміхнув ся, виплив із-за хмари і почав пускати ясні та тепленькі лучі. Они огріли і оживили козака. Спершу ставало йому приємно і весело на души. Та чим дальше, тим більше розгрівали ся всї члени його тїла. Козак спершу розперезав ся, відтак поклав бурку знов на рамена а вкінци зняв її зовсїм з плечий і поклав на коня.

---

*) Нектар -- се був напиток богів а амброзия — їх стравою.

— Зблудили ми, сину! сказав господар. — Не треба нам було спускати ся на поміч приятелів і свояків. Кождий є сам собі найліпшим приятелем і найблизшим свояком. Длятого поправмо ся і ставаймо завтра до схід сонця з нашою челядию до праці, Добре то кажуть:

„Чужими руками добре лише грань вигортати“. Коли про сю розмову жайворончиха почула, забрала ся з діточками сейчас з гнізда, аж за ними закурило ся.

29. Феб*) і Борей**)

Діяло ся се в осени. А осїнь, як знаєте, дуже химерна. Раз сьміє ся, раз сердить ся, раз плаче.

Отже в таку пору їхав козак верхом тай окрив рамена буркою. Побачили його Феб та Борей.

— Ану, брате!— каже Борей до Феба,— хто з нас скине сему козакови бурку з плечий; я чи ти? Тоді побачимо, хто з нас, сильнїйший.

*) Феб у Греків, Апольльо у Римлям, був богом сонця, сьвітла музики і сьпіву.

**) Борей був божком північних вітрів.

та попроси їх, щоби завтра досьвіта прийшли з серпами помагати нам в праци.

Коли жайворончиха вернула до гнізда, застала свої птенції в страшній тревозї. Одно з них дрожачи на цілім тілї, повторило мамуни слова господаря.

Ну, як так, то ще нема великої небезпеки, — сказала на се мати. — Ще можете тут лишити ся, але уважайте, що они завтра говорити муть.

І справдї; на другий день нїхто не вийшов жати. Лише прийшов господар з сином оглянути збіже тай каже:

— Се дуже неладно зі сторони наших сусїдів, що нашої просьби нїхто не послухав. Але з приятелями все так буває. Кождий з них обіцює поміч, а нїхто не додержує слова. Дурний той, хто на їх поміч числить. Іди отже до наших свояків і проси їх гарненько на жнива.

Тепер птенції ще гірше настрашили ся, нїж вперед.

— Мамуню! — залебедїли они — запрошують свояків на завтра. Втїкаймо звідси!

— Цитьте, дїтоньки! Не тревожте ся і спіть ще спокійно в теплім гнїздочку — втихомирювала мати.

Тай правду казала. На другий день знов нїхто не прибув кромі господаря і сина.

28. Жайворонок і його птенці.

Хочете знати, що то є птенції? То я вам скажу. Птенції — значить молоденькі пташенятка, що вилізуть з яєчок. Дехто називає їх з польська писклятами відай тому, що они пищать, коли голодні.

Жайворонки стелять свої гніздочка в збіжу, звичайно в порі весняній. Але одна самичка якось припізнила ся і вигріла свої діточки вже тоді, як збіже діставало колоски. Птенції були ще маленькі, слабонькі і не вміли літати. Печалива мати вибігала часто з гнізда, щоби їм принести поживу. А заким вибігла, то все перестерігала діточки:

— Уважайте, любенькі! — Коли властитель ниви прийде сюда зі своїм сином, то ви слухайте добре, що вони будуть говорити про жниво. Се дуже важна річ, бо від сего зависить, чи ми можемо ще довше в нашім гнізді лишити ся, чи де инде шукати захисту. Розумієте дітоньки?

— Розуміємо! — запищали птенції і стали надслухувати. Тай розумно зробили, бо зараз по відході мамуні надійшов властитель з сином.

— Бачиш? — каже — збіже вже доспіло. Іди же до наших приятелів і сусідів

Божок усьміхнув ся добродушно і сказав:

— Не лише желїзну, але й отсї дві даю тобі, чесний чоловіче! Се буде нагорода за твою щирість і чесність.

І заким зачудований і врадуваний рубач встиг йому подякувати, божок зник з перед його очий.

Вістка про сей незвичайний случай розійшла ся скоро по цїлій окресности. Він захотив инших рубачів користати з великодушности богів. Дроворуби зачали нароком губити свої сокири в лїсї. Они удавали величезну розпуку і взивали богів о поміч. Зевс сам не знав, кого перше слухати і вислав Меркура з Олїмпа*) на землю.

Але божок не дав ся обдурити. Він показував кождому крикунови золоту сокиру, а коли сей до неї признав ся, дістав обухом в карк і з величезним синяком втїкав, куди його ноги несли. Тодї кождий переконав ся, що брехнею далеко не зайде. Найлїпше є жити правдою і йти простою дорогою.

---

*) Олїмп є ще й до нинї в Грециї. Се гора, на якій після віруваня Греків жили небесні і земні боги.

— Ох моя сокиро! Моя дорога сокиро! Де ти поділа ся? . . . Всемогучий Зевсе! Верни мені її, бо що-ж я, нещасний, без неї пічну?!

Цар богів почув плач і просьбу бідолахи і післав до него Меркура.

— Твоя сокира не пропала, — сказав до него післанець богів. — А чи пізнаєш її, коли тобі покажу? Се мабуть буде отся, що я її недалеко звідси знайшов.

І по сих словах показав рубачеви дорогоцінну сокиру зі щирого золота. Але рубач відповів, зітхаючи:

— На жаль, се не моя сокира! Она для мене навіть непридатна.

— То може отся твоя сокира? — спитав божок і показав йому срібну сокиру.

Рубач махнув лише з болем рукою і знов зітхнув тяжко.

— Ну, то хиба отся буде твоя? — спитав третий раз Меркур і показав рубачеви желїзну сокиру.

— Ах, тота, тота! — крикнув рубач з великою втїхою. — О слава-ж тобі, Зевсе, що ти вислухав мою просьбу! . . . Але чи ти, добрий чоловіче, схочеш мені її звернути? спитав дроворуб тремтячим з непевности голосом. А не знав бідачиско, з ким говорить

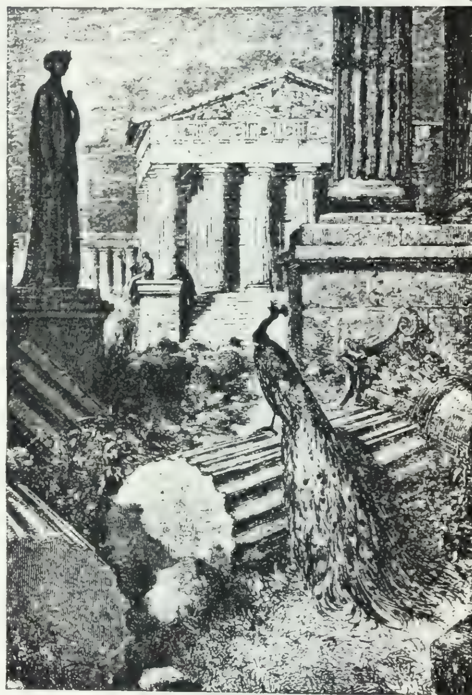
посїдала всї прикмети і досконалости. Кожде сотворінє одержало від богів инші прикмети. Орел надїлений силою і відвагою, сокіл швидкостию і зручностию, бузьок повагою, непоказьний соловій і жайворонок милими голосами, сова бистрим зором в ночи і т. д. А ти хотїла би всї тоті прикмети разом посїсти? От дякуй богам за свою пишну красоту і не нарікай, бо за кару можеш її втратити.

Пава настрашила ся сеї погрози богинї і з покорою відійшла домів. Так само і ви, дїтоньки, не жалуйте ся, коли вам хибує якого дару божого та не завидуйте його другим.

27. Дроворуб і Меркур.*)

Убогий дроворуб згубив желїзну сокиру, цїлий свій маєток. Надармо шукав її всюда і не міг знайти. Розпука його не мала границь, бо як же без сокири прийде ся йому заробляти на житє для себе і для родини? Длятого плакав і заводив, а вкінци припав до землї і кликав голосно:

*) У давних Римлян, Меркур, а у Греків Гермес, був післанцем богів і божком торговлї.

Пава і Гера.

26. Пава і Гера.*)

Раз прийшла пава до Гери з такою жалобою:

— Богине! — відозвалась она з жалем. — Я зневолена перед тобою пожалувати ся на мою кривду. Голос, яким ти мене наділила, не подобає ся нікому. Ось порівнай лише зі мною соловія! Се така дрібна та незамітна птичка, що нема що на ню і дивити ся. А який у неї гарний та дзвінкий голос! Коли она сьпіває, то всї стають і з одушевленєм слухають. Всї любують ся її сьпівом а з мого всї насьміхають ся! . . .

На сю жалобу відповіла з гнївом цариця богів:

— О ти заздрісна та невдячна птице! Чи-ж тобі пристало жалїти ся на свою долю? І чи тобі говорити про яку кривду? Поглянь лише на себе!

Твоя шия прикрашена барвами веселки (дуги). Твій хвіст пишний і богатий а цїлий мінить ся, мов золотом і дорогими каменями. Чи є яка друга птиця, що могла би красше від тебе виглядати? А годї знов, щоби ти

*) Гера, жінка Зевса, найстаршого бога у поганських Греків, звалась у Римлян Юноною. Пава була її любимою птицею.

— О ні, мій любий! — відповів чоловік. — У нас ліпше, ніж в твоїх лісах. Я переконав ся наглядно, які ти маєш прикмети. Длятого лишиш ся при мені, я буду з тобою все добре обходити ся, дістанеш їди після вподоби і мягку постіль.

Вдячному кони не випадало спротивляти ся воли свого добродія і приятеля. Він лишив ся отже у чоловіка, але відтак нераз жалував свого вчинку. Бо що-ж йому прийшло з ситої паші і мягкої постелі, коли стратив свободу? Спершу служба у чоловіка дуже подобалась кони, бо они завзято переслідували оленів рід. Але чим дальше, тим ставало гірше. Чоловік наклацав на його хребет всілякі тягарі, щоби їх перевозити в далекі сторони. Відтак запрягав його до воза, дальше до плуга, борони і т. п. знарядів.

Аж тоді, при тяжкій праци, пізнав бідний кінь, як то зле бажати пімсти на других тай ще шукати собі до неї помічника. Правда, що при його помочи можна поконати свого суперника, але опісля легко також попасти під його власть і стати ся його невільником.

Се страшно розлютило коня і він забажав конечно на олени пімстити ся. А що сам негоден був своєї пімсти доконати, просив чоловіка о поміч. Розуміє ся, чоловік мудрійший від коня і він вигадав такий спосіб :

Зладив уздечку ще й з зубилами тай сідло з стременами. Відтак загнуздав коня, вскочив на сідло тай пустив ся за оленем на вздогін. Гнав, гнав за ним так шпарко та завзято, що коневи аж піна з рота спливала а з ніздрів аж пара бухала. Але вкінци заїздили оленя на смерть.

Кінь був незвичайно рад, що так пімстив ся на своїм ворозї. Але ще більше радим був чоловік. Заким кінь відсапав ся по скаженій битві, чоловік зняв скіру з оленя, випатрошив бебехи, обмив мясо чистенько і спік собі над огнем печеню, ака йому незвичайно смакувала. Се він собі добре затямив.

Коли вже кінь доволї висапав ся і покріпив свої сили сочистою травичкою, сказав до чоловіка :

— Спасибіг тобі, мій благородний добродїю! За твою прислугу готов я тобі відплатити ся в кождій потребі. Можеш завсїгди сьміло числити на мою вдячність. А тепер бувай здоров, час менї вертати до мого затишного житла.

своєї скіри? Що-ж ми занесемо нашому купцеви?

Михайло поглянув з докором на свого товариша і відповів:

— От, лиши невчасні жарти! Дякуй Богу, що ти спас власну скіру від лаб медведя!

— Еге! — сказав непоправний Іван. — А за свою скіру ти і не згадуєш. Але скажи мені, приятелю, що тобі шептав медвідь до уха?

— До правого уха шептав мені таке: „Правдивого приятеля пізнати в біді“, а до лївого: „Не продавай скіри медведя, доки його не застрілиш“...

25. Про коня, що забаг пімсти на олени.

Були колись такі часи, що коні не служили людям. Люди живили ся тим, що їм мати Природа готового подавала, а коні бігали собі свобідно на лїсах і степах. Отже в тих давних часах посварив ся кінь з оленем за те, хто з них швидший. Та ба! Сварка сваркою, але в дійсности олень завсїгди скорше добігав до мети, ніж кінь.

правцював до них показано, мовби бажав з ними чим скорше привитати ся. В сій хвили опустила відвага наших сьмільчаків. Они забули зі страху навіть про уголу з кушнїрем. Тепер вже не ходило їм о скіру медведя, але о свою власну.

Страх і небезпеченьство житя не давали їм довго надумувати ся. Отже шпаркий Івась мов вивірка драпнув на сам вершок високого дуба, а череватий Михась гепнув на землю там, де стояв. Він удавав неживого, бо чув, що медведї не зачіпають мерцїв. А не треба було йому і великого вдаваня, бо зі страху ледво дихав.

Дурний медвідь дав ся легко ошукати. Він приступив до Михася, обнюхав його з права і з лїва, щось там помуркотїв невдоволений а вкінци пішов собі спокійно, куда йому забагло ся.

По довгій хвили осьмілив ся Михась підняти голову і перестрашеними очима розглянути ся довкола. А коли вже переконав ся, що медведя нема, встав і кликав притишеним голосом свого товариша. Івась саме в сій хвили злазив з дуба і опинив ся на найнизшій кріслатій галузи.

— Ну, приятелю! — обізвав ся він з гори з насьмішкою. — А не лишив тут медвідь

задних ногах а передними лабами обіймає стрільця так сердечно, що аж йому всї кости ломить.

Отже до таких ловів треба добре приготовити ся. Треба мати і добру стрільбу і добрі набої, а при самих ловах відважне серце, певну руку та око.

До першої цїли треба знов мати гроші, а наші стрільцї-молодцї не були на гроші богаті. Длятого пішли они до богатого кушнїра, що виправляв всїлякі дорогі кожухи і скіри та продавали йому скіру свого медведя. Медвідь, що правда, ходив ще живий по божім сьвітї, але се дурниця. Чи тепер, чи в четвер они здіймуть з него скіру.

Тай стали наші ловцї-молодцї хвалити медведя, що то за величавий зьвір і який на нїм пишний та теплий кожух. Хочби і 30 степенїв морозу, то в нїм не змерзнеш. На нїм можна зробити маєток, бо такого нема на цїлім сьвітї!... Кушнїр злакомив ся на корисний інтерес, сторгував медвежу скіру і виплатив стрільцям гроші. Они обовязали ся принести її за два-три дни і на другий день виправили ся на лови.

Тай на своє щастє — а може нещастє? — не довго глядїли за своїм медведем. Знайшли його там, де попередно стрітили. Але медвідь не втікав від них. Як лише їх побачив,

Від сеї пори жаби все квакають сумними голосами, та нарікають на свій нерозум, що замість вільної, конституцийної републики забагло ся їм самовладної, абсолютної монархії.

Лише тоді, коли цар з своїм двором виїде за границю в гостину до иншого царя, осьмілюють ся жаби пізно в ночи і тихими голосами сьпівати таку народну пісню:

Кум — кума!... Бузьок де? — Нема!
А де-ж?... Умер! — Коли? — В четвер!
А ми тому раді! раді! раді!

Але відай з сего рахканя не богато для них розради...

---

24. Два стрільці і медвідь.

Михайло і Іван любили дуже полювати. Найчастійше вибирали ся у двійку на лови, особливо на грубшу зьвірину. Длятого уважали їх люди за нерозлучних приятелїв.

Одного разу вислїдили они леговище старого медведя і були певні, що він вже до них належить. Але лови на медведя — се не така легка річ, як лови на заяця.

Медвідь страшний зьвір. Він не втікає як заяць, але сам жене на стрільця, стає на

, По-

/ ро-
ловив
ників,
вадив
і Бог
і жи-
звід-
атків.
ж? —

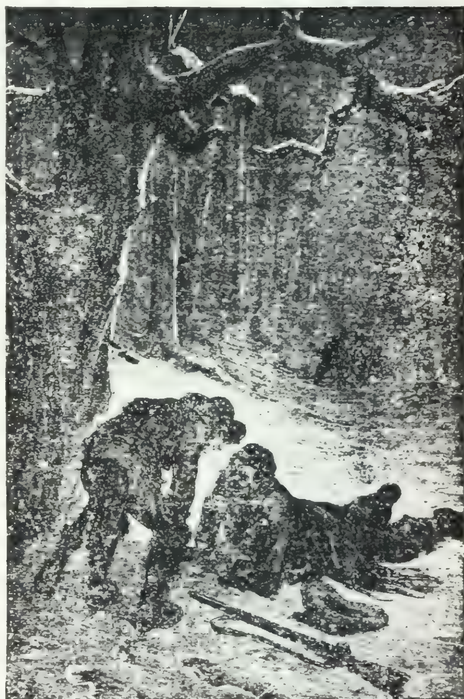
и, аж
)екур-
олоду

ть на
а, тай

рігав?
! Дай
Тіште

им бо-
зоньки

грізьно
лапо-
ута! —

Два стрільці і медвідь.

завсїгди постигала їх люта кара смерти. Помилуваня він нікому не давав.

Тай розплодив новий цар величезну родину, що звалась „д и н а с т и я“ і настановив тьму тьменну всїляких достойників, урядників, мінїстрів, намісників, старостів, запровадив військо, жандармів, скарбових стражників і Бог знає що. Тай всьо тото хотїло їсти тай жити, ба ще й як жити, — по паньски! А звідки того взяти? — Розуміє ся — з податків. А від кого брати податки? Ба від кого ж? — Від жаб!

Тай платили жаби податки, платили, аж на них скіра тріскала! І нема на се нї рекурсу, нї відклику! Хоч сам пухни з голоду а плати! . . .

Жаби в крик! Жаби в плач! Ідуть на скаргу до Зевса. А Зевс розсердив ся, тай каже:

— Чи-ж я вас, дурнї, не перестерігав? Два рази перестерігав! А ви нї тай нї! Даї нам ґрізьного царя! Ось його і маєте! Тїште ся! . . .

Жаби повклякали перед розгнїваним богом, хлипають жалісно тай лапками слезоньки втирають . . .

— Геть від мене! — крикнув ґрізьно Зевс. — Геть з моїх очий! Безглузді! лаполизи! Служальцї! Кнута вам треба, кнута! —

І поволи, поволи жаби так осьмілили ся до нього, що скакали йому по хребті а він ні чичирк! Не гнївав ся зовсїм на їх зухвальство. Ба вкінци переконали ся жаби, що се не є живий цар, лише якась бездушна колода. Тодї жаби знов з просьбою до Зевса:

— Дай нам, кажуть, живого царя! З сього для нас нема ніякого хісна. Він анї бе, анї ме! Ми перед ним не маємо ніякого страху, нї боязни. Ми такого не хочемо! . . .

— Ну, добре, дїтоньки, — каже Зевс, — дам вам грізьного царя, але памятайте, щоби ви опісля не нарікали! . . .

Не будем, не будем! — заверещали жаби — дай нам грізьного царя! Такого нам і треба!

— Ну, гайда до дому! Він там зараз прийде за вами, відказав Зевс.

І справдї дав їм царя живого, гарного, показьного, в горностаєвім плащи, в шовкових, червоних шкарпитках, в маленьких черевичках і з довжезним носом, мов труба. Як звав ся сей цар? — Ану вгадайте, дїтоньки!

А вже-ж, що бузьок! Розуміє ся. І поклав собі новий цар свій трон на вершку високого будинку, звідтам оголошував жабам свої права та закони, звідтам злїтав на крилах судити жаби. І чи завинили, чи нї, то

на монархію а свій лад конституцийний змінили на самовладний через одного найвисшого зверхника або монарху. Такий устрій зове ся монархічний або абсолютний. Як бачите, прямо подуріли жаби!

Ну і вислали посольство або депутацию до найстаршого бога, Зевса, з просьбою, щоби конче установив над ними царя. А Зевс був добродушний. — Хочете мати царя, каже, добре, я вам його дам, лише щоби ви опісля не жалували ся на мене.

І ледво депутация вернула домів, аж тут грим! . . . упав на землю цар з таким лоскотом, що аж земля затрясла ся! А дурні та полохливі жаби настрашились страшенно і поховали ся в найменші дірки, на саме дно озер, ставів, рік та багон. Довго они не могли очуняти ся зі страху і ні одна не сьміла показати носа на верх. Они думали, що сей цар якийсь страшний великан, що на него і поглянути страшно.

Аж вкінци голод присилував їх виплисти на верх. Поволеньки, тихцем стали жаби одна за другою наближувати ся до царя, який пливав собі по воді. Що правда, був він великанський, довжезний, грубезний, але видно спокійної вдачі. Бо ані не кидав ся, ані не кричав, ані не зачіпав хочби маленької жабки. Видно добродушний та лагідний цар.

23. Про жаби, що хотїли мати царя.

В однїй части сьвіта держали жаби в своїм посїданю всї озера, стави, ріки, потоки, багна і мочари. Се була їх держава. В сїй державі они вибирали собі старшину і самі установляли права і закони. Цїла держава була подїлена на краї, повіти і громади. Отже жаби вибирали своїх заступників до ради державної, до рад краєвих або соймів, до рад повітових і громадських. Сї заступники радили над загальним ладом і добром жабячої держави. Така держава назиєає ся републикою, а такий устрій держави називає ся демократичний або конституцийний.

І довгі віки добре жило ся жабам в їх републицї. Они були щасливі, не платили податків, не тримали нї війска нї жандармів, а помимо сего були безпечні зі своїм житєм і майном. Але не дурно каже приповідка: „Чоловік дурів, як йому ся добре дїє". Таке стало ся і з жабами. Їм забагло ся мати монарху, то значить, щоби один цар над ними панував отже не так, як доси було, щоби самі собою правили та о своє добро дбали. Тим чином хотїли они перемінити свою републику

вівчарського пса покушати острих зубів. Отже він постановив взяти ся на штуки подібно, як се чинив хитрий лис.

Що не вдає сь мені силою, се відай вдасть ся підступом і обманьством, подумав собі вовк. В тій цїли розлобув собі звідкись старий сердак, клапаню і палицю тай перебрав ся за пастуха Микиту. Він вибрав собі догідну пору, коли і пастух Микита і пес Кудлай і більша часть овець спали по обіді смачним сном на мягкій траві.

Тодї зближив ся він до стада і розглядав ся, котра овечка найтовстїйша. А щоби ще певнїйше ошукати вівцї, він хотїв також наслїдувати голос пастуха. Але що не трафив на властивий тон, то заревів так, що всьо нараз схопило ся на ноги. І пастух і пес і вівцї від разу прочуняли ся і пізнали свого ворога. Микита і Кудлай кинули ся прожогом на вовка і взяли його в два огнї. Вовк пустив ся на втїкача, але запутав ся в сердак і неготен був швидко втїкати. Ну і дістав же тодї таку прочуханку, що з руський місяць мусїв лизати ся зі своїх ран. Тодї він пізнав, що штука не кождому вдасть ся тай що обманець завсїгди чимсь сам себе зрадить.

Страх їсти хоче! А члени сьміють ся та показують йому дулю. . .

Та ба! По кількох днях перестали члени сьміяти ся. Всї они почули загальну неміч, розстрій, ослабленє. Чому? Бо жолудок перестав витворювати соки; соки не перемінювали ся в кров; кров не оживляла поодиноких членів і не відновлювала цілої будови тіла. Такий був наслїдок штрайку членів. Аж тепер пізнали бунтівники, що зле зробили. Они переконали ся, що жолудок дармо хлїба не їв, а працював однаково з ними для себе і для них. Длятого перепросили ся з жолудком і від сеї пори працювали щиро і згідливо для загального добра.

А ніс аж пчихнув з утїхи та сказав мов старий фільозоф: „Так повинно бути в кождій суспільности. Праця одиниць причиняє ся до спільного хісна загалу".

22. Про вовка, що удавав пастуха.

Один вовк зміркував, що йому лови на сусїдні вівцї не дуже виплачують ся. Богато труду а мало зиску. Тай ще приходилось часто обірвати від пастуха по хребтї або від

21. Члени і жолудок.

Раз члени тїла збунтували ся против жолудка. — За що ми маємо працювати на сего дармоїда? Чи-ж ми не можемо жити собі вигідно і бездїльно, як він? Або-ж він пан, а ми його слуги? Від досьвіта до пізної ночи ми тяжко гаруємо — та для кого? Лише для сего нероби, лежуха! А він лише спокійно споживає нашу працю. . . Нї, любчику, пожди! Працюй сам на себе, нам також хотїлось би відпочивати. . .

Так говорили члени і зробили штрайк. Ноги перестали ходити за поживою, руки доносити її до уст, губи затиснули ся завзято і не хотїли впускати страви, зуби її гризти а язик попихати в горло. Навіть очи замкнули ся, думаючи: „Аж тепер собі поспимо до схочу!“

А коли жолудок допоминав ся о поживу, члени відповідали злобно: „Іди та пошукай собі сам!“ — І анї їм в гадцї, що з жолудком стане ся.

Лише ніс допускав йому по трошки воздуха, а цікаві уши наслухували, що то дальше буде . . .

Так минув день, другий, жолудок бурмоче, жолудок сварить ся, жолудок плаче!

місце і — щоби вже собі добре догодити — закурив люльку. Але на його нещастє надійшли дівчата.

— Аво, дивіть ся, — крикнула одна з них. — Які то нині батьки без серця! Татуньо їде собі мов турецкий баша на ослі а хлопець біжить за ним мов собака!

Старий збентежив ся, зліз з осла і питає сина:

— А що тепер чинити? Хиба йдім знов пішки!

— Або я знаю? — відповів парубчак, тай поскробав ся з клопоту за ухом.

— Ха, ха, ха! — засьміяв ся якийсь весельчак, що бачив клопіт батька і сина. — Я вам пораджу: Кажіть себе і свого осла намалювати якомусь маляреви і підписати: „Отсе образ трох ослів“.

Всї прохожі, що се чули, вибухнули голосним сьміхом. Тодї пірвала мельника лють. Він погрозив сьміхованцеви кулаком а до сина сказав з досадою:

— Ідїм, сину, своєю дорогою, та не зважаймо на раду людий! Добре то каже приповідка: Людий ся радь, а свій розум май!

— Се також дурні! — відозвав ся нший пішоходець. — Мають здорового осла, а самі йдуть пішки . . .

— І се правда, промовив мельник до сина. — Сідаймо оба на осла тай їдьмо собі вигідно.

Та ледво переїхали кільканайцять кроків, почули страшний крик обуреня.

— Чи тоті драби не мають совісти ні милосердя, щоби так знущати ся над бідним ослом! Ади! Такі два бельбаси всадили ся на слабе зьвіря, тай баламкають здоровими ногами! Тьфу на них! Ну, щоби ще бодай один з них їхав а другий ішов, то не кажемо, але оба! . . .

— То вже я хиба злїзу, а ти сиди, каже мельник до сина. І як сказав, так зробив. Син їхав собі вигідно мов пан, а старий тьопав ся за ним гей слуга.

— Ну, знаєте, тепер вже сьвіт перевернув ся до гори ногами! — закликав тодї якийсь поважний господар до своїх товаришів дороги. — Ось дивіть ся! Такий крепкий парубій їде на ослї, а його немічний батько бє старими ногами тверду дорогу. . . А злїзь но, непотрібе, з осла, нехай татуньо трошки відпічнуть!

Нема що робити! Треба слухати людий. Син злїз отже з осла, а батько заняв його

Але до сего не ставало йому сьмілости і відваги тим менше, що він заслужив собі на кпини. Бо хто-ж може стерпіти, коли осел зачинає чванити ся. Ся чванливість кождому ослови зовсїм не до лиця.

20. Мельник і його осел.

Мельник і його син вибрали ся раз на ярмарок продати осла. Мельник був вже старий чоловік а син здоровий та крепкий парубій. Щоби не змучити дорогою осла, они вложили його на дручки і двигали на ярмарок. Думали собі, що на жвавого осла знайдуть скорше купця.

Тою самою дорогою спішило богато людий до міста.

— Що то за дураки! — закликав перший прохожий, якого стрітили на дорозї. — Чи они йдуть з ослом показувати комедию? Справдї, сей осел, якого они несуть, є рішучо найменшим з них ослом!

Мельник доглупав ся тодї, що він дійсно стрілив дурницю. Отже здоймив осла з дручків і оба з сином ступали побіч нього. Сею переміною положеня не був осел задоволений і заявив се невдоволенє своїм риком,

Йому треба грубої дичини на жир. Приміром товстих кабанів, смачних оленів і тим подібних.

Щоби собі улекшити лови, взяв лев до послуги осла, який мав дуже сильний і переразливий голос. Його призначенєм було заступити ріг, якого стрільці уживають на польованю. Лев поставив його на відповіднім місци і приказав ревіти на цілий ліс. Він був переконаний, що осел своїм риком виполошить всї зьвірята з їх леговищ.

І так дійсно стало ся. Зьвірята не чули ще нїколи ослячого рику. Тепер він розлягав ся у воздусї в страшний спосіб, бо осел хотїв похвалити ся перед львом своєю штукою. Тревога огорнула жителїв лїса. Они зачали втїкати цїлими громадами зі своїх леговищ і впадали в засїдку, де лев чатував на них. Тим чином удали ся лови знаменито.

Коли-ж они скінчили ся, прибрав осел горду поставу і чванливо спитав льва:

— „А що, царю! Чи добре списав ся я на ловах?“ — бо він приписував найбільше собі цїлу заслугу вдатних ловів.

— „Справдї! — відповів лев з насьмішкою. — Ти кричав чудово! І коли би я не знав тебе і твого роду, то міг був сам тебе перестрашити ся“ . . .

За таку глумливу похвалу був би осел розсердив ся, як би не був ослом.

— Ах, любий друже! Як же мене тішить твоя новина! Я просто не є в силї описати тобі моєї радости . . . А ще тим менше, що чую се з твоїх уст, з яких мов мід тече! Та не лише я, але певно і всї зьвірята утїшать ся так само твоєю новиною... Ось саме бачу двох хортів, що сюда вискоком біжать. Ану, будь ласкав, скажи і їм сю радісну вістку! Я сейчас злїзу і будемо могли всї разом устиснути ся . . .

— Бувай здоров! — крикнув лис поквапно — я маю пильне дїло. Хиба иншим разом мати мемо більше часу натїшити ся сею відрадною вісткою . . .

І добряга лис дав суса в бік тай пігнав, куда його ноги понесли. Не мав навіть часу оглянути ся, чи справдї хорти надбігають. А з хортів анї слїду, бо когут лише його так настрашив.

— Кукуріку! — запіяв півень на цїле горло і залопотїв крилами з радости, що так дотепно випровадив хитрого злодїя в поле...

19. Лев і осел на ловах.

Цареви зьвірів забагло ся раз піти на лови. А було то саме в день його іменин. Ну, звісна річ, що лев не полює на воробцї.

шого від себе. Тай нема такого бідака, що не знайшов би ще біднійшого від себе!“

А ви, дітоньки, як думаєте? Чи правду сказав заяць?

18. Когут і лис.

На галузи дерева сидів чуйно старий когут, моторний і досьвідчений. До него підбіг хитрий лис і промовив солодким голосом:

— Братчику любий! Ми вже більше не будемо з собою провадити війни. Від нині запанував загальний мир. Я саме прибув в тій цїли, щоби тобі його оголосити. Зійди отже чим скорше до мене, щоби я тебе притиснув сердечно до своєї груди! Не дай, будь ласкав, на себе довго ждати! Я дуже кваплю ся, бо маю ще далеку дорогу, щоби всїм зьвірятам оголосити так радісну новину. Кажу тобі, що ти і твої братя та сестри можете від нині без журби займати ся своїми справами а будемо вам щиро допомагати, як братя. Злїзь же до мене і прийми поцїлунок братньої любови!

На сю довгу та облесну промову так відповів когут зі свого безпечного місця:

страшать а ніхто мене не боїть ся. Нащо мені таке нужденне житє? От хиба піду тай утоплю ся!“

І по тих словах пустив ся заяць до ріки. Спершу йшов звільна, бо любов до житя все спинювала його кроки. Але як почув десь недалеко лай собаки, скочив мов опарений і пігнав стрілою до ріки. Там на березї вигрівала ся до сонця громадка жаб. Як раз на них наскочив заяць. Жаби схопили ся перестрашені тай одна за другою бовть у воду.

Заяць спершу також наполохав ся немало. Але коли спамятав ся, що стало ся, зареготав ся в голос і сказав: „Е, то воно не є ще так зле зо мною! Як бачу, то жаби таки мене дуже боять ся . . . Ну, ну! Коли так, то нема менї чого нарікати на мою недолю. Ось є ще нещасливші від мене у сьвіті . . . Ге, ге! То хиба би я був дурним відбирати собі житє! . . .“

І урадуваний заяць побіг в недалеку конюшину тай залюбки хрумкав сочисте листєчко. А коли вже добре собі попоїв, положив ся в гущавинї спати. Та заким заснув, ще так до себе сказав:

— „Аж тепер пізнав я, що нема на сьвіті боягуза, який не знайшов би ще біль-

Будь милосердний в чужій потребі,
А заплатить ти Господь, що в небі.
А може тоє, що ти дась нині,
Відбереш завтра в лихій годині.

Заяць і жаби.

Один заяць лежав під межою у збіжу і так собі думав:

—„Яке я нещасливе сотворінє на сьвіті! Мабуть нещасливішого нема на сьвіті . . . Боязнь і журба не дають мені навіть спокійно заснути. Всьо мене тревожить, всьо мене полохає. Я маю повно ворогів, що дибають на моє житє. Лиси і яструби, стрільці і собаки безнастанно мене переслідують. Зі всїх сторін грозить мені смерть!“ . . . Тай заплакав бідний заяць з жалю над своєю недолею.

— „О Господи!“ — говорив він дальше сам до себе. — „Дав Ти мені довгі слухи, щоби я все лиш надслухував, чи не скрадає ся який ворог до мене. Дав Ти мені великі очи, щоби я і в снї не міг їх зі страху замкнути. Дав Ти мені богато поживи і в поли і в городі, та що-ж з того, коли я її негоден спокійно до губи вложити! . . . Всї мене

Бідна ратунку просить, ридає,
Ніхто на поміч не прибуває . . .
Над водов голуб сидів на дубі;
Хто-ж би подумав, що і в голубі
Так милосерне серце буває?
Скоро побачив її пригоду,
Відломив листок і кинув в воду.
Пчола в сій хвили листка вчіпилась,
Стріпала крильця, в гору злетіла.
І вже весела! . . . Минув фрасунок!
Дякує мило за поратунок . . .
Й голуб ся втішив з того учинку.
Полетів в поле по відпочинку.

* * *

Небавком знову голуб летів,
Ослабли крила, на дуб усів . . .
Але здалека стрілець 'го з'очив,
Зараз з своєї дороги збочив.
Підходить тихо, від ока мірить . . .
Але хто-ж знову тому увірить?
Вже мав спустити курок на муку,
Пчола тимчасом вколола в руку . . .
Пук! . . . Ой вистрілив, але хибив . . .
Голуб сполошен здоров злетів.
Кому-ж був винен, що ще не згинув?
— Пчолі, котрій він листочок кинув...

* * *

Се добродійство не вийшло львови на зле. Неодин з вас міг би собі погадати: „Що таке мале зьвіря як щур може помочи такому цареви зьвірів?" — А преціњь так і стало ся. Ось послухайте!

Одного разу вийшов гордий лев з ліса і попав ся в міцне сильце, яку на него заставили люди. Надармо кидав ся і сіпав ся лев з цілої сили та негоден був добути ся із сільця. З гніву і з болю він ревів так, аж страшно було слухати. На сей рев прибіг щур і своїми острими зубами перегриз швидко ключку сільця. Тоді лев ще раз потермосив сільце і видобув ся на волю.

Витревала і терплива праця більше нераз зділає, ніж сила і лютий гнів.

16. Пчола і голуб.

Подібну байку скажу вам про пчолу і голуба. Она дуже гарна. Я вчив ся її на память, коли ще малою дитиною ходив до школи. Минуло тому 50 літ, а ще до нині її памятаю. Она була написана до складу ось так:

Пчола за медом в поле літала;
Раз, гнана вітром, в воду упала.

ся, знов падав на землю. Крамар побачив, що біда, тай став витискати мішки з губками і кликати людий на поміч. Коли тоті надбігли, то ледво-неледво вдало ся їм повитискати на стілько води, що осел вже здужав сяк-так іти. Але заким дійшов до місця призначеня, то таки добре намучив і настогнав ся.

З сеї байочки виходить така наука: Не кождому яло ся так поступати, як се другий чинить. Що одному вийде на пожиток чи на здоровлє, се другому може спричинити шкоду або й загибіль.

---

15. Лев і щур.

Слухайте, діти! — Буває нераз, що деякий з вас — збиткуєсь над слабими. А не тямить собі, що в потребі й слабі — могуть статись нам помічними. Ось вам на доказ байка:

Один щур добув ся з під землї на сьвіт і попав ся нехотячи межи лаби льва. Цар зьвірів міг був його покарати за сю необережність. Один удар могучої лаби льва вистарчав, щоби щур перестав жити на божім сьвіті. Але лев не хотів користати зі своєї сили і власти. Він дарував великодушно щурови житє.

Лев і щур.

Розуміє ся, що крамар аж попадав в розпуку, коли се бачив. Він прецінь знав, що через таку купіль його цінний товар марно пропадає. Длятого він лютив ся і кричав на осла з цілої сили, щоби вилїзав з води. Але ослови було се байдуже. Він сьміяв ся під носом з лютости свого пана і купав ся дальше. Аж вкінци вилїз з води і побіг жваво наперед, бо не чув на хребтї найменшого тягару. Ну, що на найблизшім відпочинку дістав він за се добру прочуханку, не треба вам і казати.

Незабаром випало їм їхати через другу ріку. Перший осел, що ніс губки, зміркував, що товариш сполокав свій тягар через купіль. Отже він постановив і собі так зробити. Він так думав:

— „Хотяй мій тягар не є великий, але коли скупаю ся, він стане ще лекшим". — І гульк з губками у воду!

Але що стало ся? Чим довше осел купав ся, тим більше натягали губки води . . . Крамар не боронив йому сеї приємности, та ще й підсьміхав ся з дурного осла.

— Пожди, небоже, думав він собі, побачиш, що опісля буде!

І справдї! Коли осел вилїз з води, то аж упав під своїм тягарем. Крамар бив його батогом, щоби вставав, та ледво осел підвів

час ся часто, що той, хто поконав сильнійшого ворога, гине з руки далеко слабшого.

14. Осел обючений губками і осел обючений солию.

В теплих краях уживають люди більше ослів ніж коний. Они їздять на них верхом або ладують на їх хребет всілякі тягарі. Отже один крамар мав двох ослів. На одного з них наладував він мішки з губками а на другого з солию. Перший осел біг жваво наперед, а другий ступав нога за ногою і треба було його все підганяти.

Довго они так ішли, минали гори і долини, аж вкінци помучені прийшли над якусь ріку. Крамар знав її добре, бо вже нераз через ню переїздив. Він сів на осла з губками а другого з солию взяв за уздечку і так переправляв ся бродом на другий бік.

Але сей другий, більше змучений, хотів конечно скупати ся. Длядого вирвав ся з рук крамаря, скочив у глибоку воду і зачав залюбки качати ся. В сїй купели почув він не лише милу охолоду, але також значну полекшу на хребті. Чому? Ну, бо сіль у воді розпускала ся і йому чимраз ставало лекше.

мила честь, як і другим животинам. І я волю смерть, ніж неславу. Готов ся до борби!

По тих словах кинув ся комар на льва. Він нападав зі всїх боків, кидав ся на шию, кусав, ранив і доводив льва до скажености.

Цар зьвірів пінить ся, очи його блискають гнївом а з грудий добуває ся страшний рев. Всї не далекі сотворіня, переняті тревогою, поховали ся, а сей загальний перестрах був дїлом слабого комара.

Куслива комаха напастує льва в сто місцях, то коле його в плечі, то кидає ся на пащу, влїтає до носа, скобоче і ранить, так, що могучий лев мало що не сказить ся. Він сам драпає ся і калїчить ся в болючих місцях, бє себе сильним хвостом, щоби вдарити комара, качає ся по земли, підскакує мов пилка, і вкінци знеможений і обезсильний падає без памяти на землю.

А по сїм бідний комар опускає з тріюмфом сце бою і спішить перед цїлим сьвітом похвалити ся своїм геройським дїлом. Але мабуть за тоту чванливість постигла його незабаром кара. В дорозї попав ся він в засїдку павука і там знайшов свій конець.

Із сеї повістки випливають дві науки: 1. що з посеред наших ворогів нераз дрібні і непоказьні бувають найнебезпечнїйші. 2. Лу-

Я готова сейчас уступити ся з цілою моєю родиною, єсли лише зможеш нас звідси вигнати!

Тай глянула притім на свої діти, що вже стали великі і сильні. І властителька була зневолена виречи ся власної хати.

Коли даємо щось лихим людям, завсїгди опісля сего жалуємо. Тяжко відобрати від них се, що їм пожичило ся, добрим способом. Хиба приходить ся відтак або з ними позивати ся або виречи ся своєї власности. Для того стережіть ся таких лукавих людий!

---

13. Лев і комар.

— „Геть від мене! — ти нужденна комахо, нікчемний непотрібе на світі!" — Такими словами зганьбив раз лев комара і то прилюдно.

Комар, хотяй що правда — малий і непоказьний — відчув тоту зневагу дуже болючо. З сеї причини він виповів львови війну на житє і смерть.

— Чи ти думаєш, що твоє високе становище вже позволяє тобі зневажати низших від себе? І чи гадаєш, що я настрашу ся твоєї величини і сили? Нї царю! Менї так само

— Гей, ти кацапе! — кричать тоді до него — ти чого тут хочеш? Забирай ся від нас, бо дістанеш лупня...

— Та що вам прийшло до голови? — відпекує ся тоді наш слабодух. — Тьфу! Я мав би бути кацапом? Хиба-ж я вмію хоч одно слово по московськи сказати? Най жиє наша Русь-Україна!

І шо-ж варт такий чоловік? Він ні пес, ні баран! Ні миш, ні птиця! Одним словом — л и л и к! Чи можна такого поважати?

12. Хортиця і її товаришка.

Одна хортиця мала молоді і не знала, де їх примістити, бо не було у неї своєї хати. Отже горячими просьбами спонукала свою товаришку, що та відступила її на якийсь час свою хату. Коли той час минув, вертає товаришка і допоминає ся своєї хати. Але хортиця випросила ще лишити ся на дві неділи, бо її песятка ледво що лише зачинають лазити.

Коли і сей реченець минув, властителька знов зажадала віддати її хату і постіль. Однакож сим разом хортиця показала зуби і заґаркотіла:

ся лилик в небезпеченьстві життя, бо ласиця хотїла його зїсти.

Коли отже зміркував, що ласиця уважає його за птицю, пустив ся знов на хитрощі. Він став відпекувати ся і божити ся, що не є птицею, лише мишию. — Та нехай мене Господь боронить, щоби я був птицею! Хиба-ж ти, добродійко, сама не бачиш? Придиви ся менї добре! Прецїнь знаєш, що птицї мають пірє. А де-ж воно в мене є? Я є справедлива миш. Най жиють миши і щури! На погибель котам!

Лисиця покрутила носом, подумала а відтак сказала: — Ну, як так, то йди собі з Богом!

Тим способом проворний лилик викрутив ся два рази з біди.

І межи людьми буває богато таких, що в небезпецї, в скрутнім положеню, змінюють свій характер, своє переконанє. Попаде приміром Русин-Українець в товариство зрадників нашого норода, кацапів, які кажуть, що Русин а Москаль — то всьо одно!

— А ти, кажуть, — чого влїз межи нас? Таже ти Українець! Биймо Українця!

— Та де я Українець? — відпекує ся наш слабодух. — Нехай мене Господь боронить! Я справедливий москаль!

Ну і тодї братає ся з такими підляками. А попаде він иншим разом межи Українцїв.

11. Лилик і дві ласиці.

Один лилик попав ся раз неоглядно в житло ласиці. А тота ласиця віддавна ненавиділа миши. Коли отже побачила лилика, думала, що се миш і прибігла швидко, щоби її пожерти.

— Як то? — закликала она з погордою. — І ти ще сьмієш лїзти до моєї хати, падлюко! По стілько кривдах, які вчинив ти мому родови і менї, ти ще маєш чоло показувати ся моїм очам? Чи-ж ти не миш? Кажи правду! Таки так, ти справдї є миш, або я не є ласицею.

— Вибач! — відповів затрвожений лилик, але ти помиляєш ся що до моєї особи. Я мав би бути мишию? Хиба хтось злобний впровадив тебе в блуд гарна панї! Слава Сотворителеви сьвіта я є птицею, ось поглянь лише на мої крила! Най жиє птичий рід, що своїми крилами сьміло взносить ся під небосклін!

Ся бесїда подобала ся ласици і видала ся справеливою. Длятого она позволила ликови спокійно віддалити ся. Але в два дни пізнійше влетїв наш галайко знов через неувагу до хати иншої лисиці. А тота була страшним ворогом птиць. Через те знайшов

є для мене менше грізні, ніж для тебе. Я згинаю ся, та не зломлю ся. Ти досі опирав ся побідно їх насильним ударам і не захитав ся. Але чекаймо кінця...

В тій самій хвили небо почорніло. В хмарах щось заклекотіло і заревіло. З півночи загудів такий страшний вихор, що аж земля задрожала. Вся природа жахнула ся. Птиці умовкли, зьвірі поховали ся у свої леговища. А вихор гуде і реве мов скажений. Жене перед собою тумани пороху, рве землю, стрясає листє, зриває дахи, ломить дерева...

Один дуб довго не подавав ся, боров ся з вихром, стогнав, шумів, скрипів... Але вихор подвоїв свою силу, розігнав ся і напер з такою завзятостию, що вирвав дуба з корінєм, підніс в гору і тріснув ним о землю!...

Перелякана тростина прилягла зі страху аж до землї, а коли настав спокій в природї, она піднесла ся, поглянула з тревогою на мертвого велита і сказала:

— Вершком своїм сягав ти близко неба, а ногами дотикав царства мерців... Чванив ся ти силою і могучостию а тепер ким ти є?... Ось такий конець всїх гордих і зарозумілих сотворінь на сьвітї!

10. Дуб і простина.

Одного дня сказав дуб до тростини:

— Яка-ж ти нікчемна та слабосила, тростино! Для тебе і воробець є значним тягарем. Ти дійсно маєш право жалувати ся на несправедливість природи. Найлекший вітрець, що ледво зморщить гладке зеркало води, приневолює тебе гнути голову в долину... Глянь, як гордий мій вершок, мов шапка Чорногори! Він не лише здержує сонїчні лучі; але й ставить хоробрий опір бурям. Для тебе кождий вітер є биреєм, для мене леготом.

— Коли би ти, говорив дуб дальше, відсапнувши, росла бодай під опікою мого листя, що ним заслонюю цїле сусїдство!... Не терпіла би ти, небого, тодї стілько лиха, бо я хоронив би тебе перед бурею. Та на жаль ти ростеш завсїгди на мокрих берегах царства вітрів. Справдї, природа є для тебе під кождим зглядом несправедливою мачохою!

І похитав дуб з легковаженєм своєю могутньою головою...

Тростина слухала покірно сеї довгої бесїди, відтак склонила ся перед велитом лїсів і сказала:

— Твоє милосердє вказує на доброту твого серця, але не жури ся мною! Вітри

переслухувала оса цілий рій мурашок. Але і се не богато помогло, а справа проволїкала ся з тижня на тиждень, з місяця на місяць.

— На що тото всьо здало ся? — сказала одна із пчіл, обдарена бистрим розумом. — Вже від шістьох місяців тягне ся отся справа і ми стоїмо все на тім самім місци, що в перших днях. Тимчасом мід готов скиснути або зіпсувати ся. Крайна отже пора, щоби судия поквапив ся з присудом. Замість слухати стілько суперечних зізнань і виводів, стілько пустих слів і нїсенїтниць, возьмім ся радше разом з шершенями до роботи. Відтак пізнаємо, хто вспіє виконати таку мистецьку будову комірок і назбирати з цьвітів такий солодкий мід.

Шершенї на се внесенє не пристали а їх відмова була найлїпшим доказом, що сеї штуки не знають. Тодї оса присудила спірні плястри меду правним їх властителькам — пчолам.

Дав би то Господь, щоби всї процеси так справедливо кінчили ся! А ще красше було би, як би люди зовсїм не водили ся по судах. Як же зайде конечна потреба перевести який спір, то найлїпше розсудити його простим, здоровим розумом. Тодї не мали би люди такої гризоти, такої страти часу і таких коштів. Але чи нерозумні і сварливі люди зрозуміють сю правду? . . .

Лис крутить ся коло неї, мало зі скіри не вискочить!... Голод і лакімство тягнуть його до фляшки, але широкий писок ані руш негоден влізти до вузкої фляшки. Потанцював лис на всї боки коло неї, а вкінци стулив хвіст і голодний та завстиджений вернув домів...

Бачите, дїтоньки! Якою міркою міримо, такою нам відмірять.

---

9. Шершені і пчоли.

По дїлї можна пізнати його творця.

Раз знайшло ся кілька плястрів меду без властителя. Шершені домагали ся їх для себе, але пчоли спротивили ся тому. Отже вибрано осу, щоби рішила спір. Однакож видане осуду не було легкою справою. Сьвідки зізнавали, що коло сих плястрів видно було через довгий час крилаті сотворіня, подовгастого виду а брунатної барви. При своїй роботї они бренїли і подобали зовсїм на пчоли. Та ба! У шершенів находили ся також подібні знамена.

Оса не знала, що на ті виводи сказати. Длятого запорядила дальші доходженя через сьвідків. Щоби справу докладно розслїдити,

— Щось вам моя поливка не в смак, — жалує ся відтак лис.

— Та чому ні? — відповідає бузьок, що зміркував тепер злобу лиса. — А щоби вам, сусідо, віддячитись за так щиру гостину, прошу вас красненько до мене завтра на обід.

— Дуже радо! — каже на се лис. — Я з добрими приятелями не люблю робити церемонії.

На другий день побіг лис до бузька в гостину. А що надіяв ся сито і смачно попоїсти, то рано не їв навіть сніданя. Лише дітям кинув трохи вчерашних недогризків, а відтак спав аж до полудня.

Отже прибіг до бузька добре голодний. Витає ся масненько, питає про здоровлєчко, а тимчасом нюхає довкола, чим то його бузьок угостить? — Тай занюхав печеню.

— Але-ж бо пахне! — подумав собі лис, — аж в носї скобоче!

А бузьок справдї гарно приготовив ся: Спік круху печеню на сьвіжім салї, ще й цибульку присмажив. Відтак покраяв на кусники і вкинув до фляшки з довгою шийкою.

— Прошу, Вашецї, живіть ся на здоровлє! — припрошує бузьок лиса, а сам тимчасом витягає довгим дзюбом кусник за кусником з обємистої фляшки,

— Тай братчика я не маю ані одного...

— Се мені байдуже, маєш чи не маєш! — гримав дальше вовк. — А все таки хтось з твоєї родини. Хиба-ж я не знаю, що ви всї: і ваші пастухи і ваші собаки, раді би мене в лижцї води втопити! За се я мушу на тобі пімстити ся.

І по тих словах вхопив ягня та затаскав в глубину лїса. Там його задусив і пожер без нїякого рекурсу...

Так само поступають сильні сего сьвіта зі слабшими!

---

8. Лис і бузьок.

Хитрий лис запросив раз добродушного бузька до себе на обід. Але не зі щирости, лише щоби собі з нього закпити. Коли гість прийшов, лис поставив перед нього плитку, широку тарілку. До неї наляв смачної поливки з курячого мяса, дрібненько покришеного.

— Поживайте, сусїдо, на здоровлє! — припрошував лис, хитро усьміхаючи ся.

Бузьок штуркає довгим дзюбом по тарели, та негоден ані каплї схопити. А поливка аж пахне, така смачна! Тимчасом господар вихлептав поливку до чиста, аж облизав ся.

7. Вовк і ягня.

Розповім вам байку, з котрої пізнаєте, що хто сильнійший, того правда і воля на сьвіті. Було се так:

Одно ягня пішло до річки напити ся водички. Втім надбіг голодний вовк, що шукав поживи. Він побачив молоденьке, товстеньке ягнятко і аж йому очи засьвітили ся з утїхи.

— Ось і смачна перекуска! — подумав собі тай пустив ся до ягняти. Але щоби оправдати свою напасть, крикнув він люто:

— Як сьмієш ти каламутити мою воду?! За се зухвальство жде тебе тяжка кара!

— О пане ласкавий! — залебеділо затревожене ягня. — Таже я пю воду о яких двайцять кроків понизше від Вашої Милости. То як же могу скаламутити Вам воду?

— Ади, щеня! Воно ще сьміє завдавати менї брехню в живі очи! Таже ти, мерзенне, ще торік мене зневажало!

— Ах Господи! — промовило ягня з плачем і дрожало з великого страху. — Як же я могло Вас, Добродїю, торік зневажати, коли мене ще тоді й на сьвіті не було...

— Не було? Ну, то се певно вчинив твій брат!

раду. А инші аж розплакали ся зі зворушеня, що ось скінчить ся їх тревога о житє.

Коли-ж відтак настала тишина, промовив голова:

— Ся рада справді хосенна і спасенна. Але хто з вас, братя, возьме на себе обовязок привязати Мурлиці дзвінок?

— Я думаю, що як хто порадив, так повинен і зробити, — обізвав сє щур Пшеничний.

— Ба, я би від сего не відмагав ся, — відповів Сироїд, — але самі бачите: я вже старий, тай ще на ногу храмаю. До такого діла треба молодшого і жвавійшого, ніж я.

— Ану, молодці! зголошуйте ся! — кликав голова віча,

Та надармо кликав і заохочував до сьвятого діла. Кождий відмагав ся і викручував ся, як міг від сего обовязку. Деякі навіть впрост заявили, що они не дурні наражувати себе на видючу смерть.

Вкінци порозбігали ся всї, а на вічу лишив ся сам голова і сказав до себе: „Не штука вигадати мудру раду, але її виконати — отсе штука!“

— Братя! — сказав голова до зібраної громади. — Ви бачите самі, що нам грозить загибіль від лютого Мурлики. Радьмо длятого, що діяти. Ви преціњь також бували у сьвіті. Є між вами такі, що на кораблях і моря перепливали і Америку видали. Отже радьте, що нам чинити, щоби дальшому розбоєви Мурлики положити конець.

На сю промову виступив Сироїд і просив о голос. А коли голова уділив йому голосу, він говорив так:

Любі товариші і братя! Вся наша біда походить звідки, що ми не можемо знати, коли і звідки наш ворог на нас нападе. Бо ми як біжимо, то під нами аж земля дуднить. А він, котюга, ходить так тихонько, закрадає ся так неспостережено, що ми і не зчуємо ся, коли опинимо ся в його лабах. Отже моя рада така: Привяжім йому на шию дзвінок! Бо зважте лише! Коли він буде до нас зближати ся, то дзвінок нас остереже. А ми тоді шусть! в діру і будемо безпечні. Нехай Мурлика і чорта зїсть, а таки нам нічого в дірі не вдіє. Длятого я ставлю внесенє: привязати Мурлиці дзвінок до шиї — чим скорше, тим ліпше.

— Славно! — запищали щурі і плескали в долоні з великої втїхи. Деякі обнимали і цїлували мудрого Сироїда за його дотепну

сила розбити кріпку вязницю... І сиділи, нещасні птички в тяжкій неволи, доки в нїй не погинули... А чому? Ну, се ви вже самі відгадаєте.

---

6. Віче щурів.

Тамта байка була сумна, правда? Тепер перечитайте веселїйшу за віче щурів. А може ви не знаєте, що то є „віче“? — Віче, се є многолюдна нарада. Як богато людий зійде ся на нараду, то її називають вічем. Отже на таке віче зібрали ся і щурі. А длячого зібрали ся, послухайте:

Один кіт, іменем Мурлика, страшенно нищив щурів. Грозила їм цїлковита заглада. Они стерегли ся його, мов огню. Та помимо сього не було дня, щоби Мурлика не задусив бодай одного з них. Они називали його гайдамакою, опришком, чортом. Они проклинали його з цїлої душі, але то всьо нїчого не помагало.

Одного дня запримітили щурі, що їх заклятий ворог вибрав ся в иншу сторону на розбій. Отже скористали із сеї нагоди і зібрали ся в безпечнім місци на віче. Сейчас вибрали старого, поважного Костогриза головою віча і зачали нараду над своїм лихом.

Тай ще яких! Се не наша робота... І знов порозлітали ся.

Надійшло літо. Коноплї дозріли. Ластівка кинулась до своїх легкодухів ще раз з порадою: — Дивіть ся, що ви наробили! — закликала она до них з жалем. — На бадилах зерно вже доспіло. А коли люди ростини з поля зберуть, тодї горе вам! Они понаставляють на стернях всїлякі сїльця і самоловки а ви навіть не спостережете ся, як в них опините ся. Втїкайте з тих сторін, поки час! Летїть за гори, за моря, як се чинять бузьки, журавлї, дикі гуси, качки і инші. Та як вам, маленьким, перелетїти через високі гори, широкі моря, піскові пустинї? Отже моя послїдна рада для вас така: Поховайте ся в щелини, закамарки, закутки, щоби вас там нїхто не побачив і не знайшов.

Але птичкам навкучило ся слухати сих рад.

— Се пусте! Се нїсенїтницї! Хто би то слухав таких дурниць та пострахів?! — закричали хором...

І що з ними стало ся? Стало ся так, як предсказала ластівка. Майже всї попали ся в сїльця а відтак у клїтки. Ой плакали тодї та нарікали на свою легкодушність! Була воля, тай минула ся... Товкли тодї головками, біднятка, о дротяні стїни, щоби вирвати ся на свободу, на простір, на воздух, та ба! Не їх

сільця і всіх виловить. Тай не на те, щоби вас поїсти, бо яка з вас, дрібноти, їда для такого великана? Але на те, щоби вас позамикати у клітки, у неволю, доки в ній не погинете з туги за волею і з недостачі руху.

— Чи ви се розумієте? — говорила ластівка дальше. Отже послухайте моєї ради: визбирайте всьо того насінє до одного! І коли вам оно в смак, зїджте його! Бо кажу вам, що інакше оно колись вас зїсть...

Птички слухали сеї бесіди спершу з цікавостию, а відтак зачали позїхати. Они не любили довгої науки. Байки були би раднійше слухали. Инші поглянули одні на других, підсьміхаючи ся та кепкуючи з щирої поради. А вкінци порозлїтали ся на всї сторони, посьпівуючи собі безжурно.

Минуло кілька неділь. Ниви покрили ся вже зеленими ростинами. Тоді ластівка взяла ся знов перестерігати легкодушні птички.

— Нерозумні пустїйки! Отямте ся! Дивіть ся, що з того насїня виросло! Повиривайте отсї билинки своїми дзюбами, доки не буде за пізно! Се росте загибіль для вас!

— Агій на тебе! зловіща цокотухо! — заверещали птички. — Чи-ж ми годні повиривати отсї бадиля бодай з одного лану? Таже на те треба тисячів а тисячів дзюбів!

а може ще й гірше, чинять люди? Кождий чоловік видить себе иншими очима, ніж свого ближнього.

5. Ластівка і малі птички.

Одна ластівка звиділа немало сьвіта. Богато треба би писати, де она не бувала. Пізнала она так далекі сторони, за які ви, дітоньки, аж колись будете чути. А буваючи у сьвіті, она богато навчила ся і великого досьвіду набрала ся. Чому? Бо она всьому уважно приглядала ся і всьо собі затямила. Одним словом, се була розумна ластівка. Она навіть уміла морякам наперед сказати, коли буде буря а коли погода.

Коли-ж одної весни прилетіла до нас, то побачила, що мужики сіють коноплї. Она понюхала сімя, покрутила мудрою головкою і сказала до птичок:

— Се не добром пахне для вас, мої любі товаришки! Чи ви знаєте, що з сього насїня для вас виросте? — Неволя! — Жаль менї вас дуже... Погляньте на отсю руку, що ось розсипає сїмя по поли! Кажу вам, біднятка, що з того сїмени виростуть ростини а з їх волокон тота сама рука поробить

— Я? — спитала малпа. — А чому-ж би я не мала бути вдоволеною? Хиба-ж я не маю чотирох ніг так, як инші зьвірята? Скілько разів я приглядала ся свому портретови, то не знаходила в нім ніколи якоїсь хиби або догани. Але ось мій братчик, медвідь, то се така неотесана колода, що я не радила би йому ніколи дати себе відмалювати.

Якраз в сїй хвили надійшов медвідь. Всї думали, що він буде жалувати ся на свої хиби. Але куди там? Навпаки, він чванив ся своєю красотою, а натомість витикав слоневи, що — мовляв — треба би йому зменшити клапоуха, а надточити хвіст. Слонь, се дійсно брила без форми і складу!

Коли-ж на слоня прийшла черга, то він помимо своєї розсудности говорив як і другі. Після його гадки, то він ще жвавий і гарний молодець супротив такого тяжкого боввана, яким є кит.

І так вихвалювали себе всї сотворіня від найбільшого до найменшого. Приміром панна мурашка осудила, що міль є занадто дрібний, а себе уважала просто за великана.

Коли отже ніхто з них не знайшов на собі найменшої хиби, відослав їх Зевс домів. І тут так само одні других осуджували а свої прикмети вихвалювали попід небеса. — Тай чи-ж дивувати ся зьвірятам, коли так само,

мені, братчику, милїйша воля над всї скарби сьвіта! Розумієш?

Се сказавши, драпнув вовчик чим борше до лїса, та відтак ще довго плював на собачий рай.

4. Зевс і зьвірята.

Се діяло ся дуже давно. Ще в тих часах, коли в старій Грециї панувало богато богів і богинь. А Греция, се дуже гарний край, що лежить в нашій части сьвіта, Европі, над Середземним морем. Між тими богами був найстарший Зевс, що панував над небом і землею. Відтак Посейдон, пан над усіма морями і Гадес, пан підземного сьвіта.

Отже Зевс видав раз до зьвірят такий приказ: „Нехай всьо, що жиє і віддихає, ставить ся у стіп мого престола. Єслиби хто був гадки, що в його подобі є щось невідповідного, що треба би змінити або поправити, нехай сьміло вискаже своє бажанє, а я сейчас се сповню“.

Зьвірята послухали приказу свого бога і пана, тай станули перед ним рядом.

— Ну, малпо, зачинай перша! Поглянь на инші зьвірята, порівнай їх красоту з твоєю і скажи, чи ти вдоволена із своєї подоби?

насиплять копицю, а ти лиш поживай готове, хоч розперізуй ся! Ще й попити дадуть смачних помиїв. Хлепчеш, хлепчеш, аж тобі боки розпирає!... А вже не згадую про те, що тебе і погласкають і ласкаве слово до тебе промовлять, звичайно — живеш на широкім, просьвіченім сьвіті, а не в тіснім, темнім лісї.

Сей образ щастя зворушив вовка аж до слїз... І він радий та веселий пустив ся з бриськом в дорогу до сего раю. Ідуть вони, ідуть, аж якось мимовільно кинув вовк оком на шию свого товариша. На своє диво побачив він, що тота була немов вишморгана, посинїла, без нїякого волоска.

— Що се є? — спитав вовк збентежений.

— Се нїчо, відповів пес байдужно.

— Як то нїчо? Прецїнь мусить бути якась причина.

— Е, се дурниця! Се походить певно від ланцуха, який закладають менї на шию.

— Від ланцуха? На шию? — крикнув з острахом вовк. — То тебе привязують і ти не сьмієш свобідно бігати, куда захочеш?

— Ну, так, не завсїгди, але що-ж се значить супротив...

— Се значить, перебив йому поквапно вовк, що менї вже відхотїло ся і твоїх охлапів і всїляких кістокок і смачних помий, бо

з покорою тай зачав добродушно балакати то про се, то про те. А найбільше любував ся його товстим і величавим виглядом.

— Гей, гей, милий Боже! — зітхав вовк, — коби то я бодай раз в житю так сито виглядав!

— Се прецінь зависить від тебе самого, мій друже! — відповів пес. — Єсли хочеш так потовстіти, як я, то покинь тоті погані ліси! Бо що-ж тут є? Голод і нужда! А твої товариші, то самі голодранці, жебраки — словом голота! Що вас тут жде? Хиба голодна смерть! Ви не маєте тут нічого певного. Чи вам хто дурно приготовить печене і варене? Кождий кусок мусите здобувати з тяжким трудом і небезпеченьством. А у нас? Просто рай! Ось ходи зо мною, а усьміхнеть ся тобі красша доля.

— А що-ж би я мав у вас до роботи? — спитав вовк.

— Майже нічо, відрік пес. — Ось хиба гавкати на людий, що мають палиці та на старців-прошаків. Відтак лестити ся коло домашних осіб, та старати ся о ласку пана дому. За се будеш мати щедрі недоїдки з панського стола, смачні кісточки волові, баранячі, телячі і свинячі, ба навіть курячі! Чи чуєш, які ласощі? Тай тото всьо без ніякого труду і заходу. Принесуть тобі перед буду

на землю. Лис вхопив сейчас сир, зїв його зі смаком, аж облизав ся, а відтак сказав до крука:

— Мій любий пане! Навчи ся тепер, що кождий підхлїбник жиє коштом сего, хто його слухає. За сю науку заплатив ти тепер своїм сиром.

Крук страшно змішав ся, коли почув таку насьмішку лиса. Він був би з сорому і з досади навіть почервонїв, коли би з роду не був чорним. Зате заприсяг собі, що вже більше не дасть ся обдурити підхлїбникам.

3. Вовк і пес.

Один вовк став з голоду та нужди такий худий, що на нїм була лише скіра та кости. Їсти не було що, добичі не міг нїгде роздобути, бо собаки пильно стерегли свої череди і стада. Біда така, що хоть гинь! Отже сей вовк здибав раз гарного і сильного бриська, що якось заблукав ся до лїса. Він був би радо кинув ся на него і роздер на куснї, та ба! Він сейчас зміркував, що з briськом не легка справа. Куди йому голодному і немічному бороти ся з таким силачем! Длягого вовк приступив до него

рить. — „Вітрогон! дармоїд!“ — подумала собі мурашка. Вкінци запитала коника:

— Що-ж ти робив ціле літо, що тепер голодуєш?

— Та що? — відповів коник — хиба-ж ти не чула? Таже я сьпівав і день і ніч без настанку.

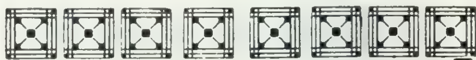
— Сьпівав лише? — сказала з насьмішкою мурашка. — Се дуже гарно! Зате тепер потанцюй собі, небоже!

2. Крук і лис.

Крук — то великий злодій! Се кождий знає. Отже раз вкрав він кусень сира і усів з ним на дереві. Заглянув його лис, занюхав смачний сир, підбіг під дерево і так став до него говорити:

— Добри-день тобі, пане круче! Який же ти гарний! Як ти мені подобаєш ся! А єсли твій голос відповідає твоїм перам, то ти є хиба чудом між иншими птицями, які в сім лісї перебувають.

На сї слова крук мало не вискочив зі скіри з великої радости. Він хотів пописати ся своїм гарним сьпівом і відчинив клюв. В тій самій хвили опустив своє крадене добро

1. Пільний коник і мурашка.

Був собі раз пільний коник, жвавий веселий хлопака. Через ціле літо він нічого не робив, лише їв та співав. Але як прийшла зима, коникови заглянула в очи біда. Він не мав що їсти, бо нігде не було ні мушки, ні хробака. Що тут діяти?

Аж коли йому вже голод добре доскулив, пригадав собі на свою сусїдку, мурашку. А мурашка була дуже запопадлива господиня. Она працювала щиро ціле літо, щоби зібрати запаси на зиму.

Отже до неї удав ся коник з просьбою, щоби йому пожичила бодай кілька зеренець.

— Будь ласкава, каже, поратуй мене в потребі. Я, бачиш коби лише дотягнув до літа! А там я вже пан! І собі призбираю і тобі віддам довг враз з відсотками. Біг-ме, віддам!

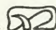
Але мурашка не була така скора до пожичок. А тим менще, що знала, з ким говорить

Всьо тото сьмішне, але всьо показує хиби не зьвірят, а людські хиби. Та ви се самі швидко розміркуєте. Бо хотяй у вас, здаєть ся головки маленькі, але розуму в них тай застанови богато. Може неправда?

Тай ще се треба вам, любенькі Дітоньки, знати, Іван Ля Фонтен родив ся в Шато Тієррі у Франциї 1621 р. а умер в Парижи 1695 р. То чи знаєте, кілько то літ минуло, як він писав свої байки? Ану, вгадайте! — Майже двіста пятьдесять літ! — Правда, як то вже давно? А прецінь они не постаріли ся ані трошки, так само як не постаріла ся природа, що нас окружає. Байки Ля Фонтена будуть завсїгди так сьвіжими і принадними, як сьвіжою і принадною є весна, що до нас що року вертає.

Отже читайте їх, мої любенькі, собі на втїху та на здоровлє! Тай ще своїх товаришів і товаришки заохочуйте, щоби отсї байки Ля Фонтена купували і залюбки читали.

Любомір Селянський.

Передмова до руських діточок.

Отсе даємо вам, Дітоньки, гарну книжочку в руки: Байки Івана Ля Фонтена. А може ви цікаві знати, хто то був Ля Фонтен? Ось послухайте! Се був найславнійший французький байкар. Він був також великим приятелем дітий. І для їх приємности і науки написав дуже богато байок. Ба, але яких? Незвичайно цікавих, милих і принадних!

Аж очи сьміють ся з утїхи, коли їх читає ся. А всї вони коротенькі, не мучать. Та притім такі цікаві, що годї від них відорвати ся. І їсти відхоче ся, як зачнеш читати. Ану спробуйте! Лише не читайте їх прихапцем, анї лакомо. Бо і пиріжки та тісточка переїдять ся, як їх лакомо їсти. А відтак не знаєш, який кожде з них мало смак.

Але ви, Дїтоньки, читайте сї байки ось так: По кождій байцї застановіть ся, яка для нас з неї наука? Бо памятайте! Ля Фонтен був дуже дотепний і мудрий чоловік. Він буцїм то писав байки з житя зьвірят і птиць і гадів, ба навіть з житя неживих творів. Але то всьо відносить ся до нас, до людий.

